

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	32	□	Az E. K. Tanácsból.....	52
Husvét ünnepén	36	□	Iszlai Márton	54
Hiszek. Tarcsafalvi Albert	37	□	Estélyeink	55
Ürmössy Miklós, elnöki beszéde	38	□	Az utolsó estélyről	56
A hallhatatlanság hitének megvilágítása	40	□	A budapesti Bávid Ferenc Egyletből. Józan főtitkár	57
Hiveink áldozatkészsége. Kiss Sándor	43	□	Március 15. a budapesti Dávid Ferenc egyletben	58
Egy házról. Nil.	45	□	Ujvári László	58
Néhanap. Nil.	46	□	A szegény tanulók barátja Pap Mózes	59
Darvin. B.	47	□	Külföldi hírek.....	60
Levél Amérikából, a Harvard- egyetem rektorától.....	47	□	Egyházi és iskolai mozgalmak	61
Nők világa	49	□	Irodalom	64

Többeknek egy mutatványszámot is küldöttünk, hogy barátjuknak elküldhessék,

Az „Unitárius Közlöny“ pártolói.

Mindig szaporodó olvasóinknak alább következő díszes sora mutatja, hogy az „Unitárius Közlöny“-ért szívesen áldoznak. Köszönjük az előljáróknak s kérünk mindenkit, hogy bármily csekély összeggel csatlakozzék. Buzgóságából önkéntesen adakoztak:

1. Báró Petrichevich Horváth Kálmán	50 K
2. Arlov Viktorné Sopron 2 szegény helyett	4 K
3. Boros György Ladamos ..	4 K
4. Rószner Valéria Nagybánya ..	2 30 K
5. Dr. Hankó Domokos	20 K
6. Firtos Dénes Beszterce ..	2 K
7. Pákei Lajos Kolozsvár	30 K
8. Dr. Ferenczi Géza képviselő	5 K
9. Ifj. Pataky László képviselő (igéret) Dézstálva	10 K
10. Gyulay Árpád Kolozsvár ..	5 K
11. Dr. Kozma Endre Székelyresztur	5 K
12. Létay Gábor Lugos	5 K
13. Berde Ferenc bíró Fogaras ..	2 K
14. Szentannai Sámuel	2 K
15. Pap Mózes igazgató-tanár ..	3 K
26. Ekárt Andor lelkész	1 K
27. Kiss Sándor esperes	5 K
28. Vaska Béla lelkész Kökös ..	1 K
29. Vári Albert lelkész	2 K
20. Orbók Ferenc Kolozsvár ..	2 K
21. N. N. főtanácsi tag	3 K
22. Ürmösi Károly lelkész	1 K
23. Dr. Boros György Kolozsv. ..	10 K
24. Kovács József Kolozsvár ..	2 K
24. Péterfi Zsigmond Kolozsvár ..	17 K
25. Özv. Gál Sándorné Valaszt. ..	2 K
26. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár ..	5 K
27. Pál Miklós Lugos	1.20 K

28. Perczel Ferencné Budapest ..	42 K
29. Balázs János Szentháromság ..	1 K
30. Nagy Béla Kraszna	10 K
31. Dr. Fleischmann Manoné és leánya Budapest	6 K
32. Józán Miklósné Budapest ..	4 K
33. Boér Gergely Kolozsvár ..	10 K
34. Ürmösi József lelkész 2 példány Unitárius Közlönyt ..	4 K
35. Varga Dénesné Torda 1 pd. U. K.	1 K
36. Szabó Mihály Kolozsvár ..	1 K
37. Dr. Geley József B.-hunyad ..	2 60 f
38. Nagy Elemér Gurahoncz ..	2 K
39. Vásárhelyi F.-né Szentgyörgy ..	2 K
40. Kádár József Dés	2 K
41. Gálfalvi István Harangláb ..	2 K
42. Csiky Károly Kolozsvár ..	1 K
43. Nagy Elemér Szentkereszt ..	3 K
44. Ifj. Izsák Antalné Dés	2 K
45. id. Daniel Gábor Budapest ..	8 K
46. Hegedüs Mihály Prázmár ..	1 K
47. Kiss Kovács István Kolozs. ..	1 K
48. Nagy Gergely Nagykároly ..	1 K
49. Létay László Temesvár ..	1 K
50. Gál Ambrus ..	1 K
51. Csipkés Manó ..	1 K
52. Máté Sándor Bágyon	1 K
55. Szatmári Miklós Újzsoltsa ..	60 f
56. Móricz Márton Kolozsvár ..	2 K
57. Rösztler Valéria (2-ik adomány)	2 K
56. Ürmössy Jenő M.-Palatka ..	100 K
57. Borbély Péter Toroczko ..	2 88 L
58. Bölöni Vilmos Kőröspatak ..	1 K
59. Máthé László Nagyenyed ..	2 K
60. Koronabank ajándéka (pers.) ..	10 K
61. Deréki Gy.-né Br. Györffy Róza Magyarorszá, persely s Nők Világa ..	100 K

A nők figyelmébe. Több ízben tapasztaltuk, hogy nőink közül sokan szeretnék megszerezni a »Szívemet hozzád emelem« női imádságos könyvet, de az árát igen magasnak találják. Minthogy az irónak és kiadónak az volt a főcélja, hogy minél több nő találjon benne lelki vigasztalást és enyhületet, az érdekeltek figyelmébe hozzuk, hogy ha egy községből egyszerre *legalább öt példányt* rendelnek, egy példány ára 2 kor. 40 fillér helyett 2 kor. lesz s a postai költséget is a kiadó fizeti. Az imakönyv nagyon tartós és díszes teljes vászon kötéssel van ellátva. Bőrkötés 6 kor., selyemes bársony 10 kor, gyönyörű bőrkötés 14 korona. Ajándéknak bármelyik alkalmas.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Husvét ünnepén ne azt kérdezd vajjon valósággal föltámadott e a Jézus, hanem azt, vajjon valaha föltámad-e az ember. Ne az érdekeljen, vajjon a halottaknak van-e föltámadás, hanem arra gondolj, vajjon méltó voltál-e erre az életre?

Te azt látod, hogy az utolsó sohajjal megszakad és megis szűnik az élet. Nem gondolod meg, hogy a halál és az álm édes testvérek. Az álm tündérkert, melyben az élet és a tudás gyümölcsét gyűjtik össze a jövőre.

*

Ha egy kissé mélyebben gondolkozva fontolgatjuk ünnepeink jelentőségét, úgy találjuk, hogy a karácson és a nagypéntek a testi élet, a husvét és pünköst a lelki élet változatait örökítik meg. A testi életnek van kezdete, lenni kell végének is, a lelki életnek vannak jelenségei, de azokat nem érinti a halandóság. A karácson és a husvét a keresztény vallás halhatatlan prófétája nevéhez van fűzve. A husvét a lélek örök életét, a pünköst a lélek örök munkásságát jelenti. A születés ünnepén áthatja szívünket az öröm, a halál ünnepén elárasztja lényünket a bánat. A lélek ünnepein megtaláljuk a vigasztalást és azt a felséges reménységet a mely soha meg nem szégyenit.

*

Mikor a fa rügye duzzadni kezd és meglátjuk rajta az első repedést, azt a fehér vonalat, a mely a rügy barna arcán mutatkozik, úgy érezzük magunkat, mint a mikor a kis gyermek ajakán az első mosolyt megsejtjük. Még messzi van a zöld levél, még sokáig kell lesnünk a kis embert míg az első valóságos mosollyal megajándékoz, de immár bizonyosok vagyunk, hogy merőn a tavasz a természetben is, a családban

is. Ej ha lehetséges volna, hogy a természettel mindig karöltve járjon az ember, mennyivel ritkább volna a tévedés és a bűn.

*

Hogy a vallás világában mily nagy változás van, mi sem bizonyítja jobban, mint a pápa újabb levelei a Pascendi és Ne temere. Egyikben a felvilágosodás, a tudomány és a modern haladás ellen tör pálcat, a másikban az egyéni szabadság és jog ellen. Azzal azt akarja elérni, hogy az emberek ne olvassanak tudományos könyveket, ne csináljanak korszerű biblia magyarázatokat, a másikkal azt, hogy ne szeressék embertársokat, csak azoknak a vallását, s azt is csak akkor ha katolikus. Azt akarná, hogy a katolikus ifjú ember ne a leányt vegye el, a kibe szerelmes, hanem a vallását, melyet a pápa gyűlöl, mivel protestáns. Mínél több ilyen pápai irat lát napvilágot, annál bizonyosabb lesz, hogy a katolikus egyház tagjai nem behunytszemmel járnak, hanem tanulnak és tanítanak új igazságokat. Csak nézzünk szét. A protestáns világ tagjai mind jobban tömörülnek. Az ellentétek apadnak. Mindeki halad előre. A katolikus egyház tagjai is tömörülnek, de nem a pápai levelek körül, hanem a hit és tudomány új zászlói alatt. Ez így van jól s másképen nem is lehet!

*

Örömmel értesült minden magyar ember, hogy a Netemere hatályát a pápa Magyarországra nézve megszüntette, mert saját hiveit megmentette a lelki tépelődéstől. Bizonyos, hogy ezzel eleje vétetett számos családban a vallási békétlenségnek, de az is látható, hogy Magyarország törvényeivel szemben semmiféle idegen hatalom nem tehet semmiféle intézkedést megtorlatlanul. Jobb a békesség a háborúnál.

*

A Dávid Ferenc-Egyelet a ma hirdetett társadalom-tudományi eszméknek a gyakorlati megvalósítója vallásos alapon. A munka megbecsülését hirdeti, az ellentétek megszüntetését sürgeti, az életet könnyebbé, terhet elviselhetőbbé tenni igyekszik. A vallásra alapítja minden gondolatát, de a nemzeti erőt növeli tagjaiban, mert arról van meggyőződve, hogy valamint minden ember csak akkor tesz számot, ha önerején tud dolgozni és élni, úgy a nemzet is.

*

Jelek és tények. A jelek nem mindig fedezik a tényeket. Hogy milyenek látunk némely jeleket, nagy mértékben attól függ honnan nézzük. A ki mélyen fekvő helyen áll, a reggeli köd és párázat miatt homályt lát, rossz időt sejt, lehangoltnak érezi magát. A ki fenn áll a magas bércek élén jól látja, hogy a

hegyek ormait tiszta napsugár aranyozza be s tudja, hogy egy pár óra múlva elosztatja a völgyből is a homályt s a tiszta fényben fog fürödni és örvendezni az egész természet és minden a mi benne van. A templomi szószék ilyen messzelátó. Ez magyarázza meg, hogy a jó pap mindig tud vigasztalást nyújtani.

*

A *tudomány emberei*, mindig arra törekednek hogy az emberiség életét meghosszabítsák és boldogságát növeljék. A betegségeknek nem a gyógyítása a fődolog, hanem megakadályozása. A járványok azért olyan veszedelmesek mert egyszerre egész községet, egész várost elárasztanak, s a gyengébbeket elragadják. Mert hát az a fő hogy a betegnek legyen ereje az étlenség, a fájdalom és az emésztő láz elviselésére. Az orvos segíti az erőt és mérsékeli a baj terjedését. Ha jobban ügyelnék az étel és ital tisztaságára, ha soha sem nyulnánk ételhez, mielőtt kezünket megmossuk, ha soha sem nyulnánk a szánkhoz, mikor pénzzel járunk, sokkal kevesebb baj érne, mert nem hurcolnók be a házba és testünkbe.

*

A *kiűsi* gyermek és az öreg ember mindig kedves előttem. A gyermek mozgékonyasága a gyorsan rohanó időt, az öreg csöndessége az örökkévalóságot mutatja. A türelmetlen emberek nem szívesen hallgatják a gyermek örökös új kívánságait, s az öregembernek könnyen szemébe mondják: hát még mindig itt van? Szeretnék, hogy a gyermek immár tegyen valami hasznosat, s nem bánnák ha az öreg ember immár tovább nem alkalmatlankodnék! Hogy e miatt több baj nem történik annak köszönhetjük hogy mindenki volt gyermek s még lehet öreg.

*

A *biblia* mi és mi nem? A biblia Isten kijelentése és emberek munkája. Isten kijelentése minden nagy gondolat, de ember alkotása a szobormű, a festmény, a költemény, a dráma, a szónoki beszéd, a próféta szava, Mózes törvénye, Jézus evangéliuma. Mindenik nagyon távol áll az eredeti gondolattól. Miután Isten úgy teremtette az embert, hogy gondolkozzék, kötelessége minden embernek keresni az eredetét, az istenit. Minthogy a biblia az isteni gondolatot igyekszik kifejezni, akkor teljesítjük legjobban vallásos kötelességünket ha megértjük és másokkal is megértetjük.

Husvét ünnepén.

Békesség néktek.

Emeljétek föl a nehéz követ. Nyissátok ki a sirok ajtait, bocsássatok világosságot a nehézségek hantok közzé. Elég volt immár a tétlen álom, a munkátlan pihenés. Legyen ujja minden. Keljen ki sirjából mind az, a miben életcsirája lappang!

Ezt harsogja a tavasz hirnöke. És lám a néma föld megérti, mert az utak szélén az erdők aljában, a réten, a mezőn: mindenütt áttör a száradt avaron az új, gyöngye, vékonyka fűszál, nyílik a sárga, a fehér, meg más szelid virágocska. Föltámadott halottaiból az élet, tapsol örömeiben a patak, dalol az erdő és a madárcsók fészkek ágai közé öleli a sivár jegenye és redves fű is.

Az ember? Mit mivel az ember? A helyett, hogy fényesíteni ekéje vasát: élezi kardját s gyűjti halomra a gyilkoló golyót, s a helyett, hogy földbe vetné, hogy új vetést növeljen, a kemény kövek közé teszi és porrá őröli a buzaszemet, hogy most nem életet, hanem halált termeljen a közelgő tavasz. Emberhalált!

Mit jelent ez? Azt, hogy minden megérti és teljesíti a természet s az Isten törvényét, csak az ember nem. Azt jelenti, hogy az embert újra kell teremteni, vissza kell téríteni a természethez, ki kell békíteni önmagával. Azt jelenti, hogy az embernek is jobb volna a telet alvásra használni, mert akkor talán ha eljön a kikelet, a helyett hogy öldökölni készülne embertársát, nemesíteni igyekezne őt. Menynyivel jobb és szebb munka volna a tudatlanok tanítása, a roszak javítása, a gonoszok szelídítése!

Es mi az oka hogy mindig egymás ellen tör az ember, s a helyett, hogy élvezné a békét, készíti a háborút? Bizonyyal az, hogy még soha nem értette meg Jézust, s ha megértette, nem követi példáját, nem tartja intéseit.

Ugy van! A husvéti nagy ünnepen, midőn a lélek diadalát kellene megünnepelnünk, sajtó szívvel tapasztaljuk, hogy az ember nem lélek, hanem test szerint él. Bánkódva szemléljük, hogy a rövid emberi élet tavaszát nem használjuk föl az újra születésre. Nem öltünk magunkra új ruházatot az ő helyett.

Ama nevezetes husvét előtti szomorú napon történt, hogy midőn Jézust az egyik hűtlen tanítvány elárulta, a hű tanítványnak ilyen intést adott: tedd szabályadat hüvelyébe, mert, valakik fegyvert fognak, fegyvertől kell elveszniök. Ezt adja ajkunkra a közelgő husvét alapigéül, a mai napok izgalmas, szomorú hangulata között. Arra hív föl Jézus, hogy mindenki

legyen ennek szószólója. Mindenki követelje a békét, a nyugalmas, csöndes munkát. De mindenki csak békét hirdessen. Harsogja túl a fegyver dörgését a béke kiáltása, hiszen a fegyverben álló ezerekkel szemben milliók vagyunk, s a mi részünkön van nemesak a nagy mester, Jézus, hanem az egész evangélium, a keresztény vallás, az emberi sziv, az isteni törvény. Hát ha ennyien egyet akarunk, akkor meg fog valósulni s úgy fog lenni.

Hiszek.

Beszéljetez nekem akármit,
Porszemből rakjatok hegyet,
Világ piacára hordjátok
Mit *őserőlök* ront, teremt;
A fellegekből ágyuszóra
Öntözzétek a földet végig:
Örök titkok kemény diója
Törtetlen, bár a haj fehérlik.
S amikor itt lenn minden veszve van,
A haldokló csak egy nevet tanul:
Uram, Uram, Uram, Uram!

*

Megmérhetitek a világot,
A hold ezüstjét, napnál az aranyt,
Erejét dörgésnek, villámnak,
A homokszeme'et alant.
Tenger mélységére leszállni
S gyöngyökből rakni palotákat
Már tudtok is . . . Hanem hiába,
— S ez gőgösek, már szörnyen bánthat —
Csak egy rózsára, mely naptól pirul,
Nem tudtok adni egy szírom-ruhát,
Csupán az Ur, az Ur, az Ur.

*

Járhattok mesés utakon fent,
Ahol a sas eláradott,
Az Oceánt mutathatjátok
Vas szörnyek alatt, mint rabot.
Északról a zord jégmezőket
Horhadjátok uyugatra, délre,
De nem leheltek soha éltet

A földnek egy pici rögébe . . .
 S ahol a lélek gyászba öltözött,
 Vigasz csöppet a poharába
 Csak Isten tölthet, aki szent, örök.

*

Hiszek. Nem járok ifju bölcsek
 Koldus szegény lábnyomán . . .
 Ha a tudás a birodalmam,
 Hozzá a hit a koronám.
 Hiszek. Apró tudósocskákkal
 Egdöngetésre ki nem állok,
 Hitem kertjébe nyulván által,
 Szedek gyümölcsöt és virágot.
 S ha szenvedés ér? Ha veszély közel?
 Leszáll az Ur — csupán én látom, én,
 S a jobb karjával engem átölel.

*

Beszélhettek nekem akármit:
 Mi az élet, mi a halál?
 Kezetekben nincs művész-szerszám,
 Csupán csak — vakoló kanál.
 Építhettek, de millióknak
 Döntitek rommá templomát,
 Kifosztjátok az élő s holtat:
Itt a határ, nincsen tovább! . . .
 Beszélhettek . . . Én látva látom
 Fölöttem majd a nyílt eget
 S szólok, akik már fönn lakoznak:
 Megyek, én édesim, megyek!

*

. . . Beszélhettek nekem akármit,
 Szivem rongygyá nem tépítek —
 Hiszek. Hiszek. Hiszek.

Tarcsafalvi Albert.

Ürmössy Miklós, elnöki beszéde.

a budapesti „Dávid Ferenc egyletnek“ márc. 14-én tartott ünnepi felolvasó ülésén

A nemzet Géniuszának varázsló, szent ihlete, talán az évnek egy napján sem szállja meg lelkünket oly mámoros, intenzív erővel, — mint mikor az ébredő tavasz meghozza nekünk március 15-két, mint a szabadság ünnepét!

Mert a mi nemzeti Géniuszunk, a szabadság fenséges eszméjével annyira egybe forrt, hogy mintegy annak glórifikációját szimbolizálja az nekünk.

Minden téren, még a vallás téren is, lehetnek oly nézetek, felfogások és hitelvek, melyek fajhoz és nemzetiségekhez vannak kötve. De a szabadság eszméje, egvetemleges, közös gondolata, érzése az egész emberiségnek, faj és vallás különbség nélkül.

S a szabadság eszméje azért drága kincse mindnyájunk lelkének: mert az emberiség haladásának, felvilágosultságának, a tudás és egyéni akarat érvényesülésének szellemi snükségeit és jogait foglalja magában. Nem csoda tehát, ha az emberiség fejlődésének történelmében piros vérvomok jelzik a szabadság Géniuszának évezredekét meghaladó utjait. De a kiontott vérnek minden csöppje a föld göröngyéről felszállt az emberi lélekbe s nemzedékekről nemzedékekre megtermékenyítette az emberi fantáziát s kiváltotta az emberi lélekből azt a hatalmas enerzsiát, mely soha nem lankadó, örök küzdelemre tette képessé az emberi fajt.

És e nagy küzdelem minden téren megteremtette a maga dicső és halhatatlan martyrjait. A hitélet terén, a kereszténység megalapítójának tragikus fenséges alakja, — a tudományok terén, mély elméjű, nagy szellemű férfiak vértanui halála, — s a népek és nemzetek szabadság küzdelmeinek legendás, hősi alakjai, mind, mind történelmünknek, emlékeinknek és szent kegyeletünknek váltak örök eszményeivé.

S nincs nemzet talán széles e világon, mely létéért és alkotmányos szabadságáért nehezebb küzdelmeket vívott volna és viv ma is — mint a magyar! S nincs talán e hazában göröngy, melyet a szabadságért küzdők vére ne áztatott volna meg.

Mi unitáriusok, kiknek első pöspökünk is a lelkiismeret szabadságának lett martyrjává, ugyis mint e hitfelekezet tagjai s ugyis, mint e hazának gyermekei, sziveink érc-táblájára bevésve őrizzük meg, mindazon nagyjaink neveit: Kik hazánk szabadságáért küzdöttek és haltak el.

S te, márciusnak verőlényes, szép tavasza, hintsd be, illatos, himes virágaiddal hegyeinknek és rónáinknak mind ama megszentelt hantjait, melyek alatt nemzeti hőseink alusszák dicső örök álmaikat. S szellője a tavasznak, vedd ringó szárnyaidra e napon, lelkünk mély kegyeletének s megemlékezésének szent fohászát és röpiisd föl azt a magasba a népek nagy lstenéhez, kihez esdve könyörgünk: áldja meg hazánkat, védje nemzetünk!

A halhatalanság hitének megvilágítása.

— Charles E. St. John. —

Elérkezett az idő, hogy a halhatatlanság hitét illetőleg is bizonyos színvonalra emelkedjünk. Szónokaink gyakran úgy beszélnek a lélek halhatatlan életéről, mint *reményről*. A remény fogalma azonban határozatlan s nem fejez ki elég erőt. Pedig e tárgyról is éppen olyan meggyőződésünk kell, hogy legyen mint bármely másról. Ha lelkem halhatatlanságára gondolok, én a remény szót sohasem használom. Bizonyos vagyok arról, hogy halhatatlan lény vagyok s az örök életről teljes meggyőződéssel beszélek. Ha egyáltalán valamit tudok, úgy azt tudom, hogy az ami szellemi, túléli azt ami anyagi.

Ha valamely egyház nem bír elég szellemi erővel arra, hogy az örök élet gyönyörű visioját a lélekbe olthassa, el fog hervadni s az emberiség tiszteletét el fogja veszíteni.

Sokan élnek szépen, anélkül, hogy e látomásuk meglenne. De senki sem él olyan szépen, hogy szebben ne élhetne. Nincs ember ki ne tudott volna jobban élni, mint a hogy élt. Aki a halhatatlanság hite nélkül magas erkölcsi álláspontot ért el, el sem lehet képzelni, hogy mit vihetett volna véghez azzal; esetleg olyan dolgokat tehetett volna, mit még barátai sem remélhettek. Ez a hit életerő, mely nélkül a lehető legszebb életet senki sem élheti. A társadalom ezt tudja, s ha a halhatatlanság hitét csak a mult babonákkal terhelt egyházaiban találhatja fel, kész a liberális egyházakat elhagyni s oda menni ahol e hitet megtalálja.

I.

Seperjük el előzetesen a halhatatlanságnak pár hiányos felfogását, melyekre azok szoktak támaszkodni, kik annak nagy és érthető visiojáig el nem jutottak.

1. Ilyen egy „láthatatlan karról“ való nézet. Ez egy láthatatlan khorus, hol halhatatlanságunkat azon befolyásokban találjuk fel, melyeket magunk után hagyunk halálunk után. Szép gondolat, hogy minden tettünk nyomot hagy maga után e földi életben. De tegyük fel, hogy aki ma jót tesz, annak eredménye fenn marad míg ember lesz e földön s akkor enyészik el mikor az ember. És micsoda hatása lenne azoknak a tetteknek miket még az évek során véghez vinnénk? Ezek is addig hatnának amíg az ember él. Azonban ez és ehhez hasonló gondolatok világosan mutatják, hogy a halhatatlanságnak ez a magyarázata nem kielégítő.

2. Másik felfogás azon a nyugalmon és békén alapszik, melyre a letört lelkek támaszkodnak sötét perceikben, hogy

majd jön az óra, midőn lelkük beleolvad abba a végtelen szellemben, amely tovább működik. A végtelen hatalmát azonban, ha az összes lélek beleolvadna akkor sem tudják növelni; de ha csak egy lélek is beleolvad Istenbe, a világ mindannyiszor megfosztatik egy független lény erkölcsi és szellemi erejétől. Valószínűbb, hogy a teremtő isteni hatalom minden lelket olyannak alkot, mely az Istenért élhet és működhetik, de szabad akarata van az ellenkezőt is tenni. Én úgy fogom fel, hogy az végtelen veszteség volna a világra nézve, ha csak egy halandó is beleolvadna a mindenhatóba. Vessük el tehát e nézetet is.

II.

Gondoljunk egy emberi lelket azon a ponton, amelyen — jóllehet nem tudjuk hol és mikor — élni kezd. Teljes mértékben evolutionisták vagyunk, de, hogy az emberi lélek ész és testbeli elődeitől mikor válik el, azt nem tudjuk. Nem ismerjük a fejlődés azon pontját, midőn Isten a lelket mindattól ami azelőtt volt és azután lesz különbözővé, szóval egyénné teszi. A lélek származásáról keveset tudunk, de életét ismerjük. Egy ponton indulva, a csecsemőkort, az életen keresztül való haladást és amég előttünk titokzatos állapotot véve fel, úgy találjuk, hogy a lélek olyan erő, mely multját mindig ismeri, s tudja a multban nyert vívmányait. Annak az életnek, mely felé mi megyünk szintén öntudatosnak kell, hogy legyen, melyben az aki él ismeri önmagát, tudja, hogy ő az az egyén, aki mindig volt, a különbség legfenebb az, hogy szabadabb és érettebb. Jelenünk mindig egy ismert logikus multon alapszik s mindig meg lesz az a lelki örömünk, hogy úgy élhessünk a jelenben, hogy jövőnk fényes legyen. Ez röviden kifejezve az én felfogásom a halhatatlan lélekről.

Emberek jönnek hozzám, kérdezve: Miként tudod bizonyítani a halhatatlanságot? Bizonyítsd be, hogy az én lelkem halhatatlan! Ezt bizonyítani azonban nem lehet. A keresztény egyház erejének felét századokon keresztül erre vesztegette. S csodálatos, hogy Szentkönyvünk minden lapja e világos meggyőződéssel van tele. Nem jelentéktelen dolog az sem, hogy ez képezte Jézus tanításának középpontját. Nem keveset jelent az, hogy a legnagyobb szellemek egy vagy más formában mindig hittek a halhatatlanságban. De ezek közül egy sem feltétlen bizonyíték. Ezek után is bárki visszautasíthatja a halhatatlanság hitének elfogadását. Foglaljuk el tehát azt az álláspontot, hogy bizonyítani nem tudunk s nem is alkalmazhatunk szellemiekben olyan bizonyítékokat mint a természettudományokban. De van ennél jobb bizonyítékunk, s a lélek halhatatlanságának igazságát meg láthatjuk napról napra.

Az örök élet nem másvilágon van. Nem is halálunk után nyerjük meg azt. Ugy lennénk akkor ezzel is mintha például az életről és Istenről semmit sem tudnánk azelőtt, mielőtt egy más világra mennénk. Világ pedig csak egy van. Az a nagy világ, melyen Isten uralkodik. Mi most e világon vagyunk s azon törvények szerint élünk, amelyek szerint örökké élni fogunk. S ha e szerint élünk, vezetve Isten jelenléte által, meg fogjuk érteni az Ő vezetését. Az örök élet jelenben levő valóság, olyan ez, melyet e földön birhatunk. Jézus is ezt tanítja, kinek célja az volt, hogy az embereknek több életet adjon, és pedig nem akkor, mikor már azt mondják rolok, hogy halottak. Mikor hozzám jó egy ember, s arra kér, hogy bizonyítsam leike halhatatlanságát, én látom lelkének halhatatlanságát kisugárzani szemeiből, látom abból a komolyságból, mely lelkében van.

Az örökélet valóságát nem érv fogja magmutatni nekünk, hanem az, ha az igazságot és szellemi erőt s az emberszeretetet mindenkinek elébe helyezzük. Miért van eltöltve a világ írókkal, művészekkel és papokkal, kik a léleknek a test felett való fensőbbiségét hirdetik? Minden *anya*, aki azért, hogy a gondjára bízott kicsineket gondozhassa, feláldozza személyes kedvteléseit, olvasmányait és társadalmi érintkezéseit, azok előtt akiknek szívük van, az örökélet valóságát megérteti. Gyermekai felett örködve lelkét és életét adja át a hűségnek napról napra s így örökéletet él. Minden *ápoló*, ki borzaztó, betegségek enyhítésére a társadalmi szolgálatába adja magát, a test gyengeségével szemben a lélek nagyságát mutatja nekünk. Minden *katona* kit aháboruban a hazaszeretet indít, ki kötelességét bármely áldozat árán teljesíti, ki elhagyja azokat kik neki a legkedvesebbek, családját, otthonát, munkáját, keresetét; ki tűr, szembeszáll veszéllyel, bármilyen fogyatkozásai is legyenek a jelenben, az örökéletet tanítja nekünk. Minden *szenvedő* ki szenvedni tud csendesesen, ki Krisztus seregébe lépik, az önfeláldozás erejét tanítja nekünk, mely áldozatok árán is egy eszmén csüggeni kész; ez is az emberi élet nagyságát és az örök élet valóságát bizonyítja. Nem bizonyítják Ők az örökéletet hanem birtokolják. Nem szükség a bizonyíték, mert mi azt bennük látjuk. Ki akarná nekem érvekkal bizonyítani azt, hogy az én legkedvesebb barátom engem szeret? Azt bizonyítani nekem, amit napról napra után élek, sértés lenne. Én tudom azt és megnyugszom benne.

Nem Jézus módszere-e ez, ki így szokta megilágítani a lelki dolgokat? Nem találjuk, hogy Jézus valahol érvelne a lélek halhatatlanságáról, Ő azt természetes ténynek veszi.

Nézzük bármely halandó életét e földön. Vegyük pld. az asztalost. Miként használja ő a mult dolgokat arra, hogy halhatatlan dolgokat készítsen? Hónapokon keresztül használja egy szerszámát, amig elkopik. Mikor elkopott eldobja s vesz elő másikat. Habozás nélkül változtatja. Amint a feltalálók fejlesztik mindig jobb és jobb szerszámokat használ. Végre eldobja szer számait s mások munkájára ügyel fel, ekkor már agyával dolgozik. Jó aztán az öregség. Izmai roszul működnék. Végre miként a szerszám a test elkopik. Testünk nem több mint egy szerszám. Olyan szerszám mellyel többet lehet dolgozni mint bármi más szerszámmal, de törekvéseinkben nem egyszer ahelyett, hogy segítene, inkább gátol. Mily gyakran voltak gondolataink, miket a test gyengesége nem engedett kifejeznünk! Végre is a test elhagy bennünket. Elhagy gyakran pályánk tetőpontján. Eldobjuk e fontos szerszámot. Aztán megyünk előre, öntudatosan cselekedve amit a lélek sugall. Megyünk, hogy találjuk egy jobb szerszámot. Valjon milyen az a szerszám? Annak természetéről nem tudunk, nem is álmodhatunk. Az által fejezzük ki lelki életünket ha teljesíjük Urunk és Istenünk munkáját!

Kiss Sándor.

Hiveink áldozatkészsége.

Ha az áldozatkészség keresztény erény : akkor ennek az erénynek a gyakorlásából az unitárius egyház hivei kivették a részöket, az egyház három évszázados fennállása idején, kezdettől mind a jelenig.

Első jelenség az egyházi igazgatás szervezésénél tünik fel — a közigazgatás közegeinek olyan csekélyszerű díjazásával, a mi csaknem a hihetetlenséggel határos. Például : jeleni pénzürtékben a püspök fizetése 1200 korona ; főiskolai tanároké 600 korona ; papoké és más egyházi hivatalnokoké mind ahoz hasanló volt az 1800-as évekig.

A másik jelensége az áldozat készségnek a templomok és iskolák építése és berendezése ; melyhez a hivek közmunkával és pénzadományokkal s a szükséges anyag egybehordásával járultak.

Harmadik : hogy az egyházközségek hivatali kara és a kezelő személyzet tagjainak nem volt fizetése. Megtiszteltésnek volt beszámítva annak a kit megválasztottak gondnoknak, presbiternek, vagy akárminő hivatalnoknak.

Áldozatkészség mívei azok az alapítványok, melyek az

egyházi főigazgatás kezelése alá tartoznak s a melyeknek évenkénti kamat jövedelme fedezte a közigazgatási kiadásokat.

A hálás utókor erkölcsi kötelessége, hogy a kegyelet és emlékezés megszentelő érzületével gondoljon vissza, azokra a jóltevőkre, kik az elmúlt idők megpróbáltatásai közt az üldözött egyház megvédésére s fenntartására javaikat áldozták.

Ha voltak, a kik áldoztak a közigazgatás javára: voltak az egyházközségek javára eső áldozatkész tagjai az unitárius egyháznak.

Az egyházközségek régi okiratai beszélnek arról, hogy az unitárius egyházközségek fekvőségei: erdőkön, mezőken mind adakozás nyomán lettek legtöbbször azok örökjavai. Adományoztak egyes birtokosok is, igen a községi közbirtokosságok is kisebb s nagyobb parcellákat; célja volt az ilyes áldozatkész-ségnek, hogy a felmerülő közös kiadások fedezésére s a belső emberi fizetések pótlására szolgáljon az adományozott fekvőségek jövedelme.

Pénz adományok és az egyházközségek birtokában levő telkében lett építkezéshez nyers anyag adományozásáról s az ahoz szükséges közmunkákról is találunk feljegyzéseket. Ott vannak templomokon, tornyokon, és más épületeken a feliratok: „Épült buzgó áldozatokból.“ és más hasonlók . . . Ismerek egyházközséget, melynek a levéltárában található okiratokból kitünik, hogy kétszáz évvel ezelőtt épített temploma költségének a pénzüssége akkor 600 renes forint (jelenben körülbelül 500 kor.) a többi rész áldozatkészségből került ki; az a templom most megér 25000 koronát.

De kérjük: Volt-e idő, volt-e korszak — hogy ne legyen szükséges az áldozatkészség?

Ha nem volt olyan korszak; de híveink megértették az idő és a korszakok intését. Soha sem hiányzott a nemes indulat, a közügy pártolása és segítése a minden időben felmerült áldozatkészség által.

Nem szűnt meg, nem vezett el az áldozatkészség ma sem. Csak ott pang, a hol közvagyon s annak az egyházközségek fenntartására elégséges jövedelme van. — Szegénynek nevezett, közvagyonnal nem bíró egyházközségekben pénz- és magtár alapok létesültek közadakozásból, áldozatkészségből. A nép megértette, hogy a menyiben újabb igények támadtak, megsokszorozódott az egyházi élet szüksége és kiadása. Áldozatkészség volt mindenkor; lesz, mert lenni kell. Nem halt ki a hit-

buzgóság. Feltámad még a közönyösség göröngyeivel elhantolt
áldozó erény is ; mert a keresztény jellem szellemi táplálékból él.

Sepsiszentkirály, 1908. dec. 4-én

Kiss Sándor.
esperes.

*

Kiss Sándor háromszéki esperes, kitől e cikket közöljük, 1840-ben
született, 1865-ben lett pap Laborfalván, 1878-ban egyházi jegyző s
1904. december 14-én esperes.

EGY HÁZRÓL.*

(Máli néninél 909. I. 10.)

Rozoga, sánta, kopottas székek
Barna gerendák, homályos tükrök :
Vágyom, közétek . . .

Mosolygó szívvel gondol az rátok
Kit odavertek színes, kavargó
Élethullámok . . .

Áldott békesség, nyugalma csöndje
Fehér falakról, fakó képekről
Bólint, köszönt le . . .

Öreges, finom párfümje árad
A gyöngédségnek, a szeretetnek,
A tisztaságnak . . .

Álmok suhannak tétova szárnyon,
Mind ott álmodták valaha őket
A vén diványon . . .

S a kit igába hajtott az élet
Ünnepnapokra bús áhitattal
Mind oda tér meg . . .

Hogy ernyedt, fázós lelkét befödje,
Lágyan torítsa álmodni hívó
Babonás csöndje.

*Felolvasatott a Dávid Ferenc Egyletben Kolozsvárt.

Szomoru szívét ott mindig várja
Egy öreg szívnek, egy igaz szívnek
Halk muzsikája.

Barna gerendák, két fakult ablak
Mennyi sok kincset rejtenek titkon
És mennyit adnak!

Rozoga, sánta, kopottas székek
Mosolygó szívvel gondolok rátok:
De jó is néktek.

NIL.

NÉHANAP.

Néhanap gögös, fénykoronás
Barna fejemet magasra tartom
És diadalmat lángol az arcom.

Néhanap forró, csókos dalok
Kacagnak lelkem zengő hullájából
Szikrázó fénytől, naptól, sugártól.

Néhanap bátor, hangos a szóm
Tán vakmerő is, riasztón kondúl.
Ittas az izzó könnyes mámortúl.

Néhanap aztán — koldus vagyok...
Remegő, gyáva, gyöngye a hangom,
Csilingel mint a lélekarangom.

Vak éj borul rám, fagyos, hideg.
Sugaras lelkem szintelen, bágyadt,
Tűzét felisszák álmaik és vágyak.

S meghajlik titkon büszke fejem,
Mosolygó arcom lángja kihamvad....
Megvetett roncsa vagyok magamnak.

NIL.

Darwin.

Az emberi nem eredetének és fejlődésének a tanulmányozását Darwin egészen új alapra helyezte. Ezt legegyszerűbben úgy magyarázhatnók: Darwin az embert vissza helyezte a természetbe. Még talán az sem lenne újlzás, ha azt mondanók: vissza helyezte a paradicsomba, ahol eredeti és természetes egyszerűségben élt, a természet többi teremtményeivel együtt.

Igaz, hogy a biblia magyarázatával ellentétbe lépett, de az is igaz, hogy a bibliai ember megértésére senki sem tett nagyobb szolgálatot. Akár azt vizsgáljuk a mi a biblia legelső, akár azt a mi a második fejezetében van, ha elfogulatlanul járunk el meggyőződünk, hogy ott is az ember természetes fejlődésére gondoltak. A biblia Istennek tulajdonit minden munkát, Darwin ez ellen nem szólott. Ó a tudományos eljárást követve s bebizonyítani igyekezett, hogy a tökéletesedés fokozatos.

Nem vonakodunk kimondani, hogy az isteni igazságoknak egyik legnagyobb prófétája Darwin volt. A Darwin elmélete még a Jézus megismerésére és megértésére is renkívül nagy segítség. A fejlődésnek és haladásnak oly tökéletes eredménye, a milyen Jézusban valósult meglep és föllelkesít. Mihelyt Jézust embertől származott embernek tekintjük, azonnal látjuk, mily rendkívül nagy a fejlődés és tökéletesedés lehetősége az emberben.

Darwin 1809. február 12-én született Srewsburyban Angliában. Meghalt 1882-ben április 19 én szivbajban. Szülői nagyon gondos nevelésben részesítették. „A világ csodái“ című könyv hívta föl figyelmét a természet tanulmányozására. 1831-ben indult első fölfedező tengeri útjára. Roppant gazdag gyűteménnyel tért haza. „A fajok eredete“ című világhírű könyvét fölfedezései alapján írta 1859-ben.

Családi viszonyairól érdekes adatokat közelhetünk. Atyja orvos volt. Anyja és neje is a Wedgwood családhoz tartozott, amely erős unitárius volt. Anyai nagyapja unitárius pap volt, s őt is az unitárius papi pályára szánták, de nem érzett hajlandóságot rá.

B.

Levél Amérikából, a Harvard-egyetem rektorától.

A Harvard egyetem az Amériikai egyesült államok legrégibb, legnépesebb s az egész világ 3—4-ik népességű egyeteme. A XVII-ik száz közepén alapított s azóta a mai napig állandóan fejlődik. Teológiai fakultása a legújabb időig egészen unitá-

rius volt, a minthogy az egyetem vezetése is jobbára unitáriusok kezében volt. De ezt a tanulók hátrányosan soha sem érezték, ellenben, a ki ott végzett mindig a legnagyobb örömmel tekintett vissza akadémiai éveire. Ezt azzal bizonyítják be, hogy az évváró országos nagy ünnepségén ezernyi ezren gyűlnek össze a régi tanulók, s osztály-találkozót rendeznek. Barátkoznak, informálják és lelkesítik egymást.

Ennek az egyetemnek az a kiváló sajátossága van, hogy rektorát nem egy évre hanem életére választja, hadd legyen módja megmutatni mit tud véghez vinni az intézet érdekében. Nagyon megválogatják az embereket. Ezelőtt 32 évvel dr. Eliot Károly tanárt érte ez a nagyszerű kitüntetés. Csak a hatalmas egyetem történelme tudja elbeszélni mit tett dr. Eliot érte. Ujra teremtette és meg háromszorozta épületeit, intézeteit, muzeumait, tanszereit s minden szervét.

Valóságos varázsló befolyása volt dr. Eliotnak a pénzes emberekre. Ezelőtt néhány évvel a keleti tudományoknak muzeumot és más épületeket akart teremteni. Kétmilliónyolcszázezer dollárra volt szüksége. Felhívást bocsátott ki s négy hónap alatt az egész összeg együtt volt.

Dr. Eliot immár elégségesnek tartja az egyetemen végzett munkát s a f. egyetemi évben nyugalomba vonul.

Ebből az alkalomból lapunk szerkesztője, a ki vendége volt a rektornak, levélben kereste föl, melyre következő válasz érkezett:

Harvard University, Cambridge 1908. december 27.

Kedves Uram! December 9-én kelt nagyon barátságos levele mind feleségemnek, mind nekem nagy örömet okoz. Örvendünk, hogy kellemes emlékei vannak amerikai utjai és combridge-i látogatásáról. Mindketten reméljük, ha a Harvard Egyetemtől megválnak még lesz időnk, és alkalmunk arra, hogy a mint ön is gondolja — az eddiginél is több és nagyobb buzgóságot fejtsünk ki azért az egyszerű vallásos hitért a melynek az unitarismus áll a szolgálatában.

Egy pár napot töltöttünk már Budapesten s nagyon szeretnők ha ismét meglátogathatók.

Elképzelem, hogy figyelmeztet megfogadta az Egyesült állomok ez évi elnök választása, mely hatalmas bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy az unitáriusság nem akadály bármily magas tisztség elnyerésére. Az ugynevezett középnyugati államokban a presbyteriánus papok megkísérelték elterelni a szavazókat Taft-tól, tisztán azért, mivelhogy unitárius, de minden kísérletük tökéletes fölsüléssel végződött. Ohio államban, ahol Taftnak majd nem 50.000 szavazat többsége volt, a szavazók ugyanazon a napon

kormányzóvá egy demokratát választottak meg 17000 szótöbbséggel a köztársasággal szemben. És ez a demokrata jelölt is unitárius volt.

Massachusetts államban ismételt unitárius volt nemcsak a kormányzó, hanem az alkormányzó is. A jelen évben választottak is mindketten unitáriusok. Hasonlóan unitárius Boston főpolgármestere.

Attól tartok, hogy Magyarországról ilyen híreket nem egyhamar fogunk kapni. De talán ez sincs oly messze, hiszen az Egyesült államok 80.000.000 lakosából tényleg csak mintegy 80.000 vallja magát unitáriusnak mert más nevet viselnek.

B. Gy.

Vagyok nagy tisztelettel és jó kívánatokkal igaz hívő
Eliot W. Károly.

Az utazásról.

Heinrich Józsa igazgatóné felolvasása a Dávid Ferenc egyletben.

A gyönyörű májusi hónap ma már nem pusztán a fakadó rózsák hava, hanem az úti tervek, böröndök és egyéb készségek ideje is. Az első meleg napsugár hívja, csalogatja a hosszú télen át a négy fal közé szorult emberiséget ki a szabadba — el a rendes lakóhelytől; s mint Milton mi is elhatározzuk, hogy nem mindig maradunk a városban vagy otthon, hanem a tavasz csábító hívására elhagyjuk tanyánkat — és kezdetét veszi a modern népvándorlás, amely a tetőpontját a „szünidőben“ éri el de azért kisebb-nagyobb mértékben késő őszig tart.

Hajdan nem volt az a nyári útrakelés olyan közszükséglet mint jelenleg. Még ezelőtt 40—50 évvel is sokkal nagyobb dolognak tartották, ha valaki csupa kedvtelésből utazgatott mint most, amidőn már-amint a poroszok a kevésbé vagyonos osztályt nevezik-a „kis emberek“ is lehetővé teszik a nyaralást, a nyári kéjutazást. A vándorlási ösztön régebben is meg volt az emberben, az úti kalandok, élmények akkor is sajátos vonzóerővel bírtak — azonban a közlekedő eszközök tökéletlensége kötötte az embereket inkább a röghöz. Ma azonban az expressz vonatok, a gyorsgőzhajók és automobilon korában, midőn a messzeség már csak üres fogalommal sülyed, — sokkal könnyebben valósítható meg az álom, a vágy a citrom-és na-

rancsvirág illatát Itáliában beszívhatni, az éjféli napot Norvégiában megcsodálni, belemerülni Páris zajongó örömeibe és belefulni London sűrű ködébe. Minden utazási kedve mellett az európai még sem érte el a globe-trotter világrekordját, amiben mint sok másban az amerikai vezet. Az Észak-Amerikai volt elnök bájos leányának kirándulásai Japán, China és a Csendes-Ocean szigeteire, nem keltettek a milliárdosok hazájában valami nagy szenzációt. Nálunk a tengeren túli utazások még meglehetősen ritkaságszamba mennek.

Ha rászánjuk magunkat a tengeren túli országokba ellátogatni, akkor nem annyira az utazási kedv mint inkább bizonyos meghatározott cél visz bennünket oda mint a szt. Luis-i kiállítás, a békekongresszus — vagy valami családi tradíció vagy kegyeletnek való áldozása. Az idegen világrészek közül főleg Amerika vonz és annak is leginkább északi része az Egyesült Államok — aztán Afrika Nilus vidéke — Cairo — a sfinxek és piramisok hazája — no meg vallási buzgalmunk Jeruzsálemet is bekapcsolja vágyaink színhelyévé. — Már a ritkább esetek közé tartozik, ha sétáinkat a világ körül Ázsiára, vagy éppen Ausztráliára kiterjesztjük. A nagy utazások, a hetekre, hónapokra terjedő világtúrák ez ideig még főleg a férfiak kiváltságaihoz tartoznak ámbár e tekintetben a nők sem szívesen szorulnak háttérbe és nem riadnak vissza az út fáradalmaitól, hanem örömeit állják ki a meleget, hideget, kényelmetlenséget — már sokszor talán holmi titkos feminista elvből is: megmutatni, hogy a nő is bír kitartással, le tud mondani a kényelemről és hősiességgel viseli el a vasútak füstjét az országutak porát, a tengeri vihart, a borát, a siroccot s mi egyéb elementáris erőket. — Az utazásoknál a nők azonban azt is bebizonyították, hogy nemcsak üdülés végett, hanem komoly célokból is kelnek sokszor útra mint azt egy tudós német nő Pfeiffer Ida tette. akinek utazásai közben összegyűjtött természeti kincsei, ásványai, növényei komoly tanulmányáról, éles megfigyeléseiről tettek tanúságot. úgy hogy 1842-ben, olyan időben, midőn a nők tudományos munkássága ritkaságszamba ment s igen talált méltánylásra, — Páris és Berlin tudományos világa a bátor kutató nő érdemeit elismerve, őt a földrajzi és természettudományi társulatuk tiszteletbeli tagjává választotta. A kutatók közül felemlíthetjük még a francia származású Axeline Tinnét és ujabban Holub Afrika utazó feleségét, aki férjét minden fáradságos expedíciójára elkísérte és hűséges munkatársa volt. — India és Japán voltak Kozmutza Kornélné utazásainak színhelyei. Bájos, közvetlen leírásokban ismerteti, Sétáit a világ körül, „amely leírások már azért is olyan von-

zók különösen reánk nőkre nézve, mert aszszonyi szemmel kíséri figyelemmel a körülötte lévő nevezetességeket s a japán háztartásról, lakomákról tud sok érdekeset elmondani. Egy másik világot járó magyar nő Mocsáry Béláné Fáy Mária, aki 1893-ban indult világot látni, aki mindig szerette a természetet és az utazást, mint ő mondá, és aki nem bánta meg, hogy huga kíséretében elindult Egyypomba Nubiáig, Palesztinába és Görög Törökországon át visszajött India és Ceylon volt egy másik utazásának célpontja. Családi életében nem lelt sok boldogságot, azért a természet szépségeiben és az utazás veszélyeiben keresett vigasztalást és talált megnyugvást.

Vigasztalást és megnyugvást az utazásokban keresett bánatos szívére egy koronás asszony, aki szívünkhöz oly közel állott: Hazánk Pátronája, Erzsébet királyné.

Kétségtelen, hogy az utazás egyik üdvös hatása a szóra-koztatás; hiszen a tömérdek új benyomás, a folyton változó környezet, a megszokott viszonyoktól annyira eltérő körülmények elterelik figyelmünket ügyeink-bajainktól s gondolataink irányát megváltoztatják érzelmeinkre is vidítólágnak hatnak. Azért érthetőnek találjuk, ha bánatának eloszlása végett valaki útra kél. — De éppen a sok új benyomás, a lépten-nyomon kínálkozó tapasztalatszerzés eredményezi, hogy minden utazás egyszerűs mind tanulságos is; így magában egyesíti a hasznosat a kellemessel; — felüdít, edzi a testet, rugalmassá teszi a lelket — s gazdagítja az irodalmat útleírásokkal, a jourokat úti élmények elbeszéléseivel. — Egy szellemes úri nő bevallotta egyszer, hogy a saison elején mindig csak félve keresi fel a különböző utazásaikról visszatért ismerőseit. — Félve, mert rettenetesen találja az úti élményeknek vég nélkül való elmondását.

Van is abban valami. Hiszen nem mindenki született festőnek, költőnek, elbeszélőnek; hányan vannak akik „jelzőszegény-“ ségben szenvednek, s számtalanszor ismétlik: nagyon szép volt, igen szép volt és még nehányszor, „szép-“ et emlegetnek s nem képesek megmondani, miben állott ez a „szép.“ Persze az elbeszélő maga újra átéli, a „szép“ vidékben való gyönyörködtetést — de a szegény hallgató — alig bírja az ásitást elnyomni. Sokszor az elbeszélő és hallgató érdekkörei homlokegyenest eltérnek egymástól — és míg az elbeszélő kellő lelkesedéssel visszaemlékszik az elfogyasztott bécsi szeletek és pilseni v. müncheni sör által nyújtott gyönyörökre, addig a szegény hallgató minden társadalmi önuralmát igyekszik igénybe venni, hogy legalább látszólag is érdekeltséget árujon el. A szakadatlan, órahosszáig tartó beszéd kifárasztja a hallgatót,

aki legfeljebb: „úgy“ ah! - igen- nel szakíthatja meg a beszéd áradatát! - Így aztán rendszeren a mesélő élvez — a hallgató kinlódik. De nyujthatnak ezen elmondott útleírások sok élvezetet is, az persze mindig az elbeszélő képességétől függ és attól, hogy mit választ elbeszélésének tárgyául.

S valamint a mesélő és a hallgató izlésének egybe hangzónak kell lennie, hogy az elbeszélés és a meghallgatás mindkét félnek egyenlő élvezetet nyujtson, éppen olyan fontos az utitárs megválasztása is. — Nincsen talán annál fontosabb, mintha két olyan társ kél együtt útra, akinek izlése, felfogása, műveltsége, temperamentuma nem egyezik meg egymással. Az egyik minden és semmi iránt érdeklődik — azaz mindenre csak rátekinthet s nincsen türelme bár valamit alaposan megnézni. A másik az ellentéte, Nem óhajt folytonosan ide-oda futni-lótni, hanem szeretne behatóan egyet-mást megtekinteni. Vagy ha az egyik izlése a piac, a kirakatok, az áruházak — a másiké pedig a muzeum és képtárakra irányul; az egyik estét a sör-csarnokokban a másik a színházakban szeretné tölteni. — Ilye utitársak valóban csak győtrik egymást s sem az egyik. sem a másik nem élvezzi utazását, amitől pedig annyit várt és remélt a Valódi élvezetet csak akkor nyujthat nekünk az utazás, ha azt „jó“ azaz saját izlésünknek megfelelő társaságban tehetjük meg. Most olyan gyakran találkozunk nagy utitársaságokkal, akik egyelőre megállapított terv szerint végig száguldoznak két-három országon. Ennek a társas utazásnak is vannak előnyös és árnyoldalai is. Mindenesetre az egyes tagjai ilyen társas vándorlásnak meg vannak kénytelenek sok mindenféle aprólékos gondtól, mint az idegen városokban a szállás kereséstől, étkező helyek megválasztásáról, belépő jegyek szerzésétől, hiszen minderről gondoskodik a társasutazás szerzője, az impreszárió.

Viszont megint körülbelül teljesen le kell mondania az egyénnek hajlamáról, izléséről s bele kell magát abba a helyzetbe élni, hogy egy 10 - 20 emberből álló csapatnak csak egy tagja! —

A társas utazásoknak egy válfaja a tanulmány-

Az E. K. Tanácsból.

(Január 13 és február 10-én tartott ülések.)

Az elnöki előterjesztésekből fádalmas érzéssel vétetett tudósul Gyulay László E. K. Tanácsi tag, egyházunk iránt igazi lelkes szeretettel viseltetett afia halála. Az E. K. Tanács jegy-

zökönnyvileg is megörökítette emlékét a hátrahagyott családjának részvétírat küldését határozta el. A titkári jelentésből megemlíjtjük, hogy az 1907. évi XXVII. t. c. alapján tanítói fizetés kiegészítésére újabban: Patakfalvi frtök ravai, Fneretzi Áron, Szabó Margit, m. sárosi, Tana János, Kisgyörgy Tamás, Markus Juliánna bölöni tanító illetve tanítónők, korpótlék fedezésére Iszlai Márton, kolozsvári, József Dénes dombói, Kádár Sándor sepsiköröspataki tanítók részére engedélyezte a megfelelő államsegélyt. Lelkészeink jelen év első félévi kongruájába 57005 K 18 f államsegély utaltatott ki, a kereszturi gimn. részére 1909 évre 17000 kor. iskolafenntartás államsegély. A magyar Nemzeti Muzeumi igazgatóság értesítette egyházunkat, hogy ádámosi templomban levő műrégiséget hajlandó megvenni 4000 korona árban. A vallás és közoktatási miniszter felkérte a belügyminiszterrel egyetértőleg intézkedni az iránt, hogy az nnitárius ó rövidítésére „Unitár“- állapotassék meg, mivel az „Unit.“ rövidítés gyakran félreértésekre szolgál okul, kivált a stáztisztikai kímutatásoknál. Bodor Sándor és Gálfi Mihály lelkészek felvétettek a belső emberi nyugdíjintézet tagjai közé. Özv. Eekete Domokosné lelkészné 600 korona nyugdíj a kis-koru gyermekeinek együtessen 500 korona nevelési járulék néhai Ürmösi Sándor nyug. lelkész hátrahagyott árváinak együtessen 504 korona nevelési járulék utaltott ki évenként. Néhai Albert János afiának, hátramaradt gyermekei elhunyt édes apjuk emlékére, kifejezett óhajtásához képest 1000 korona alapítványt tettek a kolleg. konviktus javára. Dr. Rajner Gyula volt budapesti lakós egyházunk egyetemének 1000 koronát hagyományozott. Mindkét alapítvány köszönettel fogadtatott el. Ürmössy Jenő a afiának, levele mely szerint a gazdasági bizottsági tagságot megtartja, örömmel fogadtatott, viszont sajnálattal vétetett tudomásul Gyöngyössy Béla afiának, lemondása. Az eként megüresedett biz. tagságal megbízott ideiglenessen Albert Dénes. Egyben a Gyulay László halálával megüresedett pénzügyi biz. tagságra, számvevőség és nyugdíjbizottsági elnöknek ideiglenesen megbízott Gyöngyössy Béla. Az alamori „László“ tanyán elemi népiskola szervezhetésére, államsegély tekintetéből, a vallás és közokt. miniszter előzetes beleegyezése kéretett. A kolozsvári kolleg. és keresztényi tanárok valamint központi tisztviselők lakáspénze 1909. január 1-től az állami tanárok és tisztviselőkéhez hasonló arányban rendeztetett. A füzeggyarmati körlelkészségre Kiss Sándor lelkészjelölt és a petrozsényi körlelkészégre Kiss Károly polgárdii klelkészjelölt kinevezése tudomásul vétetvén, szükséges intézkedések megtétettek. A főtitstelenő püspök ur jelentése a kezelése alatt álló Dávid Ferenc és ezredéves alapok

1908 év végén állásáról köszönettel és a szép eredmény feletti öröm kifejezésével vétettek tudomásul. A régi osztálytársak alapítványa 3303 korona 67 fillér a kolleg konviktus javára köszönettel fogadtatott. Ugy szintén árkosi Benkő Mihály kolozsdobokaköri f. ü. gondnok nemeslelkű áldozatkészsége, mely szerint a konviktus javára korábban tett ígéret-alapítványát 4200 koronában befizette. Kuncz Elek kormányképviselőnek kolozsvári főgimnáziumunkban tett hivatalos látogatásáról felterjesztett jegyzőkönyv, melynek tanúsítása szerint minden tapasztaltak felett teljes megelégedését fejezte ki, örömmel vétettek tudásul.

V.

Iszlai Márton.

Március 27-én az unitárius kollegium ifjusága táncmulatságot rendezett. Közreműködött a dalkör és az Apolló-kör, Tercettel Sándor János, Pongrácz Ádám és Incze Gábor. Bámulatra és örökös mosolyra ragadó monologjával Boros László VII. Kevéssel az est előtt megpendült az eszme, hogy Iszlai Márton immár XX. éve teremtette meg az ifjusági énekkart. Miután ez a foglalkozás a legfárasztóbb és legnehezebb tanítói munka, úgy ítélte a kollegium tanári kara, hogy Iszlai Mártonnak jubiláris esztendejévé kell tenni a huszadikat. Ugy történt A mulatsággal kapcsolatban kedves meglepetést szereztek neki. Midőn a concert végére járt, a papnövendékek nevében Györfi István IV., az önképzőkör elnöke találó, kedves szavakban méltányolta a theol. énekkar megteremtőjét és vezetőjét és karmesteri értékes ezüstpalcát nyújtott át neki elismerésük jeléül. Nemes Nagy Lajos VIII. lelkes beszédben tolmácsolta az ifjuság érzelmeit s szép emléktárgyat nyújtott át. Dr. Gál Kelemen igazgató a tanári kar és kollegium nevében adott kifejezést az elismerésnek azért a sok sikerért, amelyet az ifjusággal az ének megkedveltetésében és művelésében elért. Egy értékes ezüst-koszorút nyújtott át emlékül.

Iszlai Márton meghatottan köszönte meg a kitüntetést, amelyet ő úgy tekint, mint az énekgyűdiadalát a közoktatásban.

Ezután sokan siettek meleg üdvözlétükkel, melyek között megható az a szép levél, amelyben Fekete Gábor főgondnok ur emlékezett meg a kitűnő énektanár sikeres munkásságáról.

Ez az est rövid története. De ezzel mi nem elégedhetünk meg, mert a Dávid Ferenc-Egyletnek s az unitáris énekgyűnek sok kötelezettsége van Iszlaival szemben.

Midőn az Egylet működni kezdett és énekpályázatot hirde-

tett, Iszlai, akkor még tordai tanító, nyerte el a pályadíjat, 1888. óta, midőn Kolozsvárra jött, az egylet gyűlésein Iszlai mindig jelen volt énekkarával, hol egyikkel, hol a másikkal. A D. F. E. férfi és női énekkarát Iszlai vezette.

Nem könnyű mérlegelni és méltányolni azt a munkát, amivel egy négyes énekkar betanítása és vezetése jár. A közönség mindig csak a kész eredményt látja, azt élvezi és tapsolja, ujrátza, de csak a karmester tudja, mily sok fáradságába kerül, amíg száz hangból egy összhangzatos dal áll össze. Mi mindig hálásak voltunk, s most őszinte örömmel tapsoltunk Iszlainak a sikerhez.

Am, ez a munkának csak időre szóló része. Iszlai állandó és maradandó szolgálatot is tett énekügyünknek. Az egyházi énekkönyvet négyes vagy kevesebb szólamokra kidolgozta, új dallamokkal s több új szöveggel bővítve kiadta. Most a Jákei Aladár és Tarcsafalvi Albert közreműködésével a halotti énekkönyv kiadásán dolgozik. Mi máris ismerjük egypár megható halotti énekét.

Ez a munkásság a mi körünkben nemcsak husz évi időt, hanem új időt, új föllendülést, nagy haladást és finomabb izlést jelent azon a téren, amelyen korszerűsítésére égető szükség volt.

Még csak azt említjük meg, hogy Iszlai immár egy most megjelent amerikai énekes könyvben is szerepel, ami szintén nem utolsó dicsőség.

Üdvözöljük az ének koszoruzott jeles mesterét és kívánunk neki még sok dicsőséget.

Estélyeink.

A Dávid Ferenc Egylet III-ik estélye Kolozsvárt febr. 7-én fényesen és oly jól sikerült, hogy nem is lehet kellőképpen méltatni. A nagy tornacsarnok tömve volt előkelő szép közönséggel. Háziasszonyaink: Kozma Ferencné és Nyiredi Gézáné állandóan buzgólkodtak jó segítő társaikkal a tea-asztal körül. A műsor kitünő volt minden ízében: Radnóti Dezsőné felolvasása Tompa költészete a nőről, okos, gondos, kedves munka. Szász Edit és Boros Irén kisasszonyok zongorajátéka nemcsak kielégítette, hanem meg is lepte a közönséget. Jákei Aladár kedves költőnk verseit Hidvégi Ernő színművész oly igazán adta elő, ahogy a költő gondolta és kívánta, midőn a nagybecsű darabokat megteremtette. Kreszta Riza gyönyörű hangja és ki-

tűnő szavalói tehetsége meghatott mindenkit. Györfi István monologja jól mulattatott. Az ilyesmiért mindig hálás a közönség. Lovag Koller János és Zsigmond Ferenc énekei, a báró Mannsberg-Árvéd zongorakisérete mellett bármely művészestélynek díszére válnának. Mindkét férfiunak oly gyönyörű s iskolázott hangja van, amelyet keresve is ritkán lehet találni. Kiténtető tapsban és elismerésben bőven kijutott mindenik szereplőnek. Mi a Dávid Ferenc Egylet hálás köszönetét nyilvánítjuk e helyen is.

Az estélyen a teázás és a tánc kedvesen és kedélyesen folytatódott egészen éjfélig. A tiszta lövedelem tekintélyes összegre megy.

Az utolsó estélyről.

Az Ellenzékből vesszük át a következő tudósítást: Az eltávozott Karneval herceg őszintén sajnálhatja, hogy nem érhetette meg a kampánynak ezt a legutolsó de legkiemelkedőbb bálját, a mi egyébként csak azt a régi igazságot bizonyítja, hogy végén csattan az ostor. Es a farsang krónikásainak, a midőn az elite bálók excelsiorját konstatáltuk a Dávid Ferenc egylet estélyén, egyszerűen le kell szögeznünk azt a tényt, mint igazságot, hogy ez az egyesület egyszerre óriási arányokban hódította meg Kolozsvár uri közönségét s egy csapásra nőtte bele magát a köztudatba, mint életerős, kitűnően vezetett korszerű, erkölcsi testület. Tagadhatatlan, hogy ezt a sok szépet és jót, amit a Dávid Ferenc egylet három e szezon estélyéről elmondhatunk, csak sokszorosán hatványozott formában használhatja az elfogulatlan kritika: irván a most lezajlott estélyről. Tisztelet és elismerés adassék dr. Boros Györgyné r. biz. elnöknek és Fa gh Erzsébeth titkárnak, akiknek páratlan buzgalma és akadályokat nem ismerő lelkes fáradozása teremtette meg az idej farsang négy, fényben és sikerben egyaránt gazdag estélyét.

A frappánsul összeállított műsort Nagy Gyula „A hivatáról” tartott humoros felolvasása vezette be, majd Sámi Erzsí szavalta dr. Nagy György képviselő talpraesett verseit zajos sikerrel, amely után Várady Erzsí felsőleányiskolai tanítónő nagy tudással és elmélyedéssel előadott zongora játéka következt. Nil néhány csodaszép, finom hangulatu, megragadó melankóliájú költeménynek elszavalásával lágy poezist varázsolt a szerelmes szivekbe Daday László, aki után Székelyhiány Ferenc dr. énekelt Farkas Ödöntől és Schumantól dalokat a nála megszokott szép sikerrel. A zongorakiséretet egy kurta-ruhás kis lány látta el, Hirschfeld Manyika s még a szakértő-

ket is meglepte bámulatosan érett felfogásával, kész és biztos technikájával. A közönség zajosan megtapsolta mindniket és ez óvációkból kijutott Hadházi Sándornak is, aki Szabó Endre egyik humoros költeményét szavalta el derűtséget keltve.

A háziasszonyi tisztet Ferencz Józsefné és Gyöngyössy Béláné teljesítették kedves szeretetreméltósággal.

A műsor után az uri társaság kedvencének Puskás Bélának a muzsikájára táncra perdültek a párok. Mámoros, rózsaszínű köd ereszkedett a bálozókra — köröttünk mindenütt megelégedten mosolygó mamák — s a forró báli éjszakán át pompás hangulatban soha nem látott jókedvvel és vigassággal járta az aranyifjuság.

A Budapesti Dávid Ferenc Egyletből.

A Budapesti Dávid Ferenc Egylet házi bálja február 14-én szép közönséget gyűjtött egybe. Magas színvonalu hangversenyünkön közreműködtek: Müller Eugenia, Bárdos Béla, Richter István, Rényi (Rosenfeld) Aladár dr., Halmágyi Anna, Pichler Elemér, Török Irma és Pessi Margit. Vacsora után a fiatalság táncra perdült. Bevétel: 763 60 K. Kiadás: 361 80 K. Tiszta jövedelem: 401 80 K. — Felülfizetni szivesek voltak: Perczel Ferencné 56 K, Ürmössy Miklós és neje, dr. Ürmössy Gyula és neje 40—40 K, Faluvégi Áronné 25 K, Nérei Ödönné, Botár Jánosné, Pessi Jánosné, Ferenc Józsefné, Török Kálmánné, Grúz Albertné, dr. Boros Györgyné, dr. Székely Ferencné, Polgár Lipótné, Józsa Mihályné, Gmehling Hermanné, L. dr. Sándor Balázné, dr. Daniel Gáborné, Bulyovszky Lilla 20—20 K, Dr. Gottárd Zsigmondné, Szinte Gáborné, Józan Miklósné, Tejfalussy Ferencné, özv. Pulszky Ferencné, Dimény Józsefné, Radicke Harryné, Wandler Irma 10—10 K, Rác Adorjánné 6 K, Sám Endréné, Nagy Sándorné, dr. Korchmáros Kálmánné, dr. Máthé Györgyné, Pessi János 5—5 K, Klauzál Gáborné, Gömöry Károly, Kárpáti István 4—4 K, H. N. 3 K, T. S., Szitnyay Elek, Buzogány Gyula 2—2 K, özv. Bogyayné, Ujváry László 1—1 K. Összesen; 575 korona. — Fogadják a nemesszivü adakozók egyletünk hálás köszönetét.

Budapest, 1909. március 11.

Józan, főtitkár.

Március 15. a budapesti Dávid Ferenc egyesületben.

Március 14-én tartotta a *budapesti Dávid Ferenc egyesület* márciusi felolvasását. Ugy a felolvasások mint az ima, énekek és az orgona számok beillettek a márciusi hangulatba. Minden egyes száma a válogatott szép műsornak egy hitért, hazáért és szabadságért küzdelemre lelkesítő dolog volt. *Hymnus* hangjai csendültek fülünkbe *Krausz* Gusztáv művészi orgonajátéka mellett és ezután lépett a szószékre *Józan* Miklós esperes, hogy imádkozzék a tőle szokott ihlettséggel: hitért hazáért és szabadságért. Valósággal az égbe ragadt mindannyiunkat, mert színről színre láttuk az Istent. *May Münster* Cornélia gyönyörű, kellemes sopran hangján énekelt *Erkel* „Magyarok Istene” című hazafias templomi énekét. A szabadságot dicsőítette lelkes szavakban az egyesület elnöke *Úrmössy* Miklós, beszélt lelkiismeret szabadságról, nemzetünkről, mint a mely nemzet a legtöbbet küzdött a szabadságért, a szabadság hirdetőjeként elmelve ki; mert hazánk minden göröngyét a szabadságért kiontott vér szentelte meg. Utána illusztris elnöktársa *Perczelné Kozma* Flóra lépett a felolvasó asztalhoz, hogy; „Modern szabadgondolat és reformációi haladás” című értekezésését felolvassa. Nagy tanulmányra, hitért, hazáért és szabadságért rajongó szívre és az unitárius egyház tanait apostolként hirdető lélekre vall az a munka, a mit „egyesületünk lelke” a mai nap felolvasott. Végre a sok munka után elmehettem, a hova lelkem oly sokszor vágyott, a Dávid Ferenc Egyesület felolvasására. Vasárnap volt és így én is, a megélhetésért küzdő ember időt szakíthattam magamnak, hogy szellemileg és lelkileg nemesítő szórakozásban vegyek részt. De mint örült lelkem, mikor megkaptam a maghivókat címzés végett, és láttam, hogy vasárnap lesz a felolvasás és *Perczelné Kozma Flóra* olvas fel. De még én is, ki rajongó tisztelettel viseltettem a felolvasó iránt, meg voltam lepetve. Az az éleslátás, mély áttekintés, teljes tárgyilagosság, igaz türelmesség még egy nagy műveltségű férfinak is számot adna, nem egy ugyan renkívül nagy tehetséggel és műveltséggel bíró nőnek, de mégis nőnek. Megszoktuk ugyanis a nőben a szeretet és gyűlölet, a rokonszenv és ellenszenv váltakozását és hogy önmagából indul ki. És odaáll a felolvasó asztalhoz egy nő, egy anya és teljes nyugodtsággal, teljes objectivitással, tisztán csak értelemmel és nem érzellemmel hirdeti a modern „szabadgondolat” káros és a reformációi haladás üdvös voltát, elmondva mindenkettőről, a mit hirdet, a milyen hattással van az érte lelkesedőre. Nagy élvezettel, teljes csendben halgatta végig a templomunk minden

zugát betöltő élőkélő közönség *Perczelné* felolvasását s nem tudta megállni, hogy a befejezés alkalmával tetszésének ne adjon kifejezést. A nagyszabású értekezés után ifj. *Odry* Lehel énekelte gyönyörű basszus hangján „Magyar gályarabok énekét” és az „Aradi rab énekét” s utána *May Münster* Cornélia énekelte újra egy kedves dalt. *Krausz* Gusztáv orgonán játszott a bezáróul a *Szózatot*, melynek hymnusi hangjai közben távozott a közönség, hogy otthonaikba elvigyék az itt hallottak lelki maradványait, hirdetve a hit, hon és szabadság örökké tartó és lelket nemesítő szentháromságát.

Budapest.

Ujvári László.

A szegény tanulók barátja.

2000 kor. alapítványt tett Székelykereszturi gimnáziumunknál *Lörinczy Dénes* ny. vezérőrnagy szegény sorsú szorgalmas és jómagaviseletű tanulók segélyezésére. Nemes szívű alapítványozó kitartó szorgalom és nemes ambíció árán kiváló magas állására küzdte fel magát. Állásában tiszteletet, elismerést szerzett nemcsak magának, hanem a becsületes székelységnek, vele kicsiny unitárius egyháznak is. Székelynek és unitáriusnak mindig bátran és önérettel vallotta magát. A székely népet, benne az ő kedves rokonait és unitárius vallását mindig forrón szetette és ezek részéről ő is viszont szeretésre talált. Ma nyugalmat élvez hosszas és eredményes szolgálat és a legmagasabb helyről nyert méltó elismerés után. Szülő falujában, *Szentábrahámon* él; tevékenykedik. Legnagyobb örömét abban teli, ha nemes szívű, jóakarató tanácsaival a falu népét elláthatja és anyagi áldozatai árán is a közcélt, a székely nép érdekét halhatósan szolgálhatja. Községi és népiskolai ügyek neki, már is sokat köszönhetnek. Most a kereszturi gimnáziumunknak jöve támogatására nemes alapítványával. Ezzel egész unitárius egyházának és az egész székelységnek nagy szolgálatot tett.

Nemes alapítványozónak az egyházi ífhatóság sietni fog hálas köszönetét leróni méltóképpen. En szívem legkedvesebb sugallatát követtem, amikor e nemes cselekedetet a nyilvánosságának tudomására hozom és egyttal a legmélyebb hála és tiszteletérzet mellett a gimnázium részéről és nevében forró köszönetet mondok.

Székelykeresztur, 1909. február 26.

Pap Mózes s. k.
gimn. igazgató.

Külföldi hírek.

A *genfi papok* tervbe vették Kálvin jelentősebb munkáinak kiadását a reformátor születésének négyszázadok évfordulója alkalmából. Ugy tervezik, hogy kiadják Kalvinnak a Zsoltárokról írott magyarázatait, az erekleveikről szóló értekezéseit, csillagászatról írott röpiratát, I. Ferenc királyhoz írott levél, az új testamentumhoz írott előszavát és az urvacsoráról értekezését.

Ezzel kakcsolatosan említjük meg, hogy az előttünk ismeretes Kálvinról, hazánkban református részről történt kedvezőtlen ítélet helyreigazítása ügyében néhány magyar Kálvin követő megkérdezte Korun egyik vezérlő theologusát a berlini Harnackot, aki következően felelt a Kálvin ügyben eléje terjesztett kérdésre: Kálvin Nyugat-Európa Mózese. Az ő törvényhozása az erkölcsi ügyekben talán a legfontosabb emlék a modern protestáns egyház történetében. Bizonyára Kálvin nem volt oly reformátor, mint Luther; de az is igaz, hogy Luther sem volt olyan mint Kálvin, ők ketten a nagy reformátoroknak két határozottan ellentétes típusai. Harnach még megjegyzi, hogy Kálvin nem oly ember, aki neki tetszik, de hozzátette: „A reformátoroknak nem az a hivatásuk, hogy nekünk tessenek, hanem, hogy az emberiséget magasabb színvonalra emeljék. Ezt tette Kálvin“.

*

Servét Mihály emléke. Ez év augusztus hó 14-én a vienneiek (Franciák.) fogják leleplezni emlék oszlopát a város egykori polgárának és orvosának, a Genfben oly tragikus vég ért Servét Mihálynak. E városban fedezte fel Serveto a vérkeringést és itt adta ki a „kereszténység visszaállítása“ című theologiai munkáját, miért az inquisitio máglya halálra ítélte. Ettől a veszélytől barátai segítségével megmenekült ugyan, de a genfi híres türelmetlenség ugyanazt tette vele, amit a kat. klérus szándékozott: máglyán megégette. Így veszett el a nagy unitárius martir. Az emlék körülbelül 25 láb magas lesz, őt alakot ábrázol: Servetust, tudományt, ifjuságot, szabadságot stb. A francia és spanyol kormány képviselői is részt fognak venni a leleplezésen, mert Servét Spanyolország szülötte volt. Ez év februáris 10-én nagy zene ünnepély volt Viennében. Servét emlékére hol spanyol és francia társaságok egyaránt képviselve voltak. Ugy látszik, Servét a világ előtt mind tisztábban és magasztosabban áll. Ezt az ő valódi krisztusi szeretettől áthatott működése meg is kívánja.

*

Belgiumban nagy az elégtlenség a minden évben nagyobb tért elfoglaló klerikálisok miatt és különösen a zárdai élet tulságos arányban való növekvése ért. Elégedetlenek, hogy a zárdák roppant vagyont elvonnak az ipartól és kereskedelem-től. 1900-ban a zárdáknak száma 2286 volt. 40834 baráttal és apácával, míg egy fél századdal előbb csak 776 zárdai intézmény volt, 11,963 lakossal. Most ujabban Franciaországban az állam és egyház szétválasztásával nagy tömeg szerzetes özömlött Belgiumba úgy, hogy most a zárdák száma 2674-re emelkedett s a barátok és apácák száma pedig 46,794-re. A hol ennyire emelkedett, a semmi üdvös szociális munkát nem végző, a világtól elzárt szerzetesek száma, ott nem is csuda, ha a józanul gondolkozó elemek lázonganak.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Espereseink érdekes cikksorozatából most közöljük a másodikát.

Az Egyesült államok új Elnöke, Taft a főt. püspök ur üdvözlétét kedves levélben köszönte meg. Közlebből kijelentette az elnök, hogy az unitáriusok s más szabadelvűek új kongresszusára levelet fog küldeni Philadelfiába.

A hit vigasztalása. Egy székelybarát atyánkfia a „Szívemet hozzád Emelem“ Női imádságos könyv két példányát a székelyudvarhelyi kórháznak ajándékozta, a kórházi betegek használatára. Ezért Vári Albert lelkész ur köszönetét nyilvánítja: ha valahol kedves volt a karácsoni ajándék, itt igazán szívesen fogadták. A vármegye különböző részéből itt levő betegek valóságos versenyeztek, hogy melyik jusson előbb az imakönyvhez. Lesznek olyanok is, a kik egyes imákat szórol szóra befognak tanulni. Én tehát ezen betegek nevében há és köszönetet mondok a kedves ajándékért, mely a hit vigasztalásával fogja gyógyítani a betegeket.

Az angol és amerikai unitáriusokat a nyelv közössége benső segítségére segíti. Csaknem állandóan vannak Angliában amerikaiak, s viszont. Most az amerikai unitárius Társulat kiváló elnökét dr. Eliot Sámuelét élve-

zik Londonban és a vidéken. A nemzetközi unitárius Conferencia titkára Wendte is utban van Anglia felé. A személyes érintkezés és az élő szó varázsa mellett meg van az irodalmi kapcsolat is. Milyen sokat lehet tanulni két ország irodalmából!

Az amerikai legnagyobb egyetemet „Harvard university“ Cambridgeben mindig az unitáriusok egyetemének tartották. Az egyetem volt rektora dr. Eliot Károly, kinek levelét közöljük lapunk más helyén, a mint látható leveléből is, igazán lelkes unitárius. Az új rektor dr. Lowell A. Lawrence szintén unitárius. A rektor élethossziglan választatik, addig vezeti az egyetemet, amíg jónak látja jemondani.

A genfi ünnepélyre, amelynek főadata lesz a Kálvin és több reformator emléksobrának teleplezése és a genfi egyetem 350 éves fennállásának a megünnepelése, Egyházunk és Papnevelő-intézetünk is meghívót kapott. Ferenc József püspök úr immár megtette a lépéseket, hogy képviselőnk legyen a nagyjelentésű ünnepélyeken. Sikerült megnyernie *Urmóssy Miklós* min. tanácsost, a budapesti Dávid Ferenc Egylet lelkes és áldozatkész elnökét. Rendkívül örvendünk mi ezen modern eseménynek, amely a reformacio-

szellemének a legszebb igazolása. Hiszen azok, akik a régiék helyébe újat akartak teremteni, csak belesodortattak az ellen-tétek örvényébe. Ideje immár, hogy kivee-zünk a nyílt tengerre s ott haladjunk, ki-ki olyan vitorlákkal, amelyenek neki adattak. Meg vagyunk győződve, hogy Ürmösy Miklós a legszívélyesebb fogad-tatásra fog találni Genfben.

A Servet emlékét Genfben hama-rább fölállították, mint a Kálvinét s ez volt a dolog helyes rendje, mert először az elitált igazságnak kellett elégtételt szol-gáltatni. Most az unitáriusok előljárnak a Kálvin-emlékre gyűjtésben és tekintélyes számmal fognak megjelenni a genfi ün-nepélyen.

„A modern theológusok nemzet-közi kongresszusának“ nevezi a Sárospataki Református Lapok a szabad-elvű vallásos gondolkozók nemzetközi gyűlését, amely Bostonban 1900-ban ala-kult s Londonban, Amsterdamban, Genfben és Bostonban tartott gyűléseket és most Berlinbe s Budapestre készül a jövő 1910-re. A S. R. L. továbbá ezt a meg-jegyzést teszi: „A kongresszus tárgysoro-zata, főként az angolok és amerikaiak ké-résére, a mai Námétország vallásos életé-nek, theologiai és bölcséleti irodalmának a képét fogja nyújtani olyan világszerte ismert nevek előadásában, mint aminők: Weinel, Gunkel, Bousset-Troeltsch, Nau-mann, Traub, Foerster, Dörner, Schmidt, Eucken, Windelband, Baumgarten, Kirmss, Rade és Harnack. A berlini gyűlés után valószínűleg sokan jönnek át Magyaror-szágba is, hogy résztvegyenek azon az ünnepélyen, amelyet itt a Dávid Ferenc születése négyszázados fordulója alkalmá-ból akarnak rendezni. Nem találjuk hely-esnek, hogy hazánkból csak unitárius testvéreink vesznek részt ezeken a magas színvonalú összejöveteleken.“ — Reméljük, sőt már-már hisszük is, hogy laptársunk utolsó észrevétele megteszi a hatást, s együtt fogjuk ünnepelni a modern theo-logia újabb diadalaít Berlinben és Buda-pestben.

„A Református Szemléből“ melyet Nagy Károly theol. igazgató és e. főjegy-ző szerkeszt átvesszük a következő cikket, a mely nagyon tanulságos: „Amagyar unitár Egyház Képvisellete a Genfi Kálvin-ün-nepélyén. A Kálvin születésének 400. évfor-

dulója alkalmából Genfben rendezendő nagy nemzetközi ünnepélyre a genfi ren-dezőbizottság a magyarországi unitárius egyházat is testvéri szeretettel meghívta és felkérte, hogy magát az ünnepélyen képviseltesse. Ime a régi nagy, ellentéte-ket már ott is a történelemben tartozónak tekintik. Helyesen. Az „Ébbsztó“ az „Ilju-sági ker. egyesületek“ lapja pedig most kesereg azon, hogy a magyar prot theo-logus ifjúság bevette maga közé az unitáriusokat is. Lám, lám, hogy változik a világ s bizony nem mindenütt — jobbra!

Theológusaink együtt. A protestáns theológusok országos kongresszusa Kolozsvárt 1909 év február 3—6-án gyűlést tartott Mindenik intézet kül-dött képviselőt. Ezuttal az unitárius theologiai intézet is jelentékeny részt vett a kongresszuson. Két képviselőt küldött Győrfi István és Szathmári Miklós papnövéndekeket. E helyen jegyezhető meg az is, hogy a kong-resszus szelleme annyira szabad elvű volt, hogy annál szabad elvűbb a jelenlegi körülmények szerint nem is lehetett volna. Két lényeges pontja a kongresszusnak a Theologus nevelés reformja a melyet egy debreczeni theologus terjesztett elő igen ügyes formában a theologiai nevelés mise-riainak orvoslására. Másik lényeges pont, mely a kongresszus tulajdonké-peni tárgya volt: a protestáns theo-logus szövetség megalakítása.

Czélja e már megalakuló szövet-ségnek évi közgyűlések tartása által a theologus ifjúság közt az állandó érintkezést fönntartani s ébren tartani a szellemet a jövő ti-zultabb, emel-kedebb eszméinek és gondolatainak munkatására. Tisztikara a következő-kép alakult meg: Elnök: Eöri Szabó Dezső, (Budapest) alelnökök: Vásár-helyi János (Kolozsvár), Sipos András (Pozsony), Győrfi István (Kolozsvár). Titkár: Hubay Mihály (Sárospatak). Viktor János pénztáros, (Budapest). Jegyzők: Mészáros Lajos (Sopron), Bereki István (Debreczen).

A „Ne temere“ Kolozsvár városa előtt, Debreczen város indítványa alapján tárgyalás alatt volt. A szak-bizottságoknak az előadó tanácsos egyszerű tudomásul vételt indítvá-

nyozott, ellenben lapunk szerkesztője föliratot javasolt, minek alapján hatalmas vitatkozás fejlődött ki, s a többség elhatározta, hogy önálló föliratot intéz a kormányhoz és a pápai körlevél visszavonását fogja sürgetni.

Angliában az unitárius papok fizetése nagyon különböző. Vannak akik évenként megkapnak 10.000 koronát, sőt többet is, de 2000 koronánál kevesebbet alig ha kap valaki; hanem a híres anglikán egyház papjai elég gyengén állanak, mert nyugdíjok alig van valami, fizetésük 1500-nak alól van az 1500 koronán, s 5000-en felül van a száma azoknak akik 3000 koronát sem kapnak. Tudni kell, hogy Angliában az árviszonyok sokkal rosszabbak mint nálunk. Itt egy korona annyit ér mint ott kettő.

Aranykönyv. Recsenyédi egyházségünk javára az elmúlt 1904-ik évben a következő önkéntes áldozattak tettek: 1. Ürmösi Jenő helybeli unitárius énekvezér és községi tanító egy díszes aranykönyvet ajándékozott 8 korona értékben. 2. Ifj. Fesete József gondnok és neje: Dombi Julianna mind a négy ünnep alkalmával urvacsorai kenyeret adtak 2 korona értékben. 3. Az építendő papi ház-alap javára rendezett népbál tiszta jövedelme volt: 22 kor. 82 fillér melynek gyarapításához hozzájárultak: Bencze Gábor körjegyző, Gál József lelkész 2—2 koronával; Orbán Sándor községi bíró 1 koronával, Lup László kertész 70 fillérrel, Sándor Kálmán s. jegyző, Menyi Lajos gazdatiszt, Id. Béres András, Török István, Máté Istvánné, Dáné Sándor 50—50 fillérrel; Márton Ilona 20 fillérrel, Magyarai András 10 fillérrel. 4. Ugyan csak a papi ház alap javára ajándékozott Gál József lelkész és neje Koronka Mária 8 koronát. Fogadják a fenti ajándékozók egyházközségünk iránt tanusított jóindulatukért ennek nevében e helyen is kifejezett hálás köszönetünket. Recsenyében, 1909. január 8-án. — Gál József lelkész, Ifj. Fekete József gondnok.

Katonáknak ingyen küldjük bárhová az Unitárius Közlönyt. Főképpen a messzi idegenben levőknek kívánunk öreget szerezni. Kérjük a t. lelkész, vagy tanító urakat és a szülőket küldjék be a neveket és a pontos címet.

Elhunytak. Perédi Jolán, Perédi Lajos m. kir. posta- és távirófőtiszt leánya, hosszas szenvedés után, február 17-én Kolozsvárt.

Az egylet pénzrárába 1908. dec. 23-tól, 1909 február 12-ig rendes tagsági díjat fizettek:

Röszner Valeria Nagybánya 909-re, Nagy József Harasztos 908-ra, Papa Pál Kabátfalva 908—909-re, Szabó Mihály Kolozsvár, Nagy Elemér Gsurahonc 909-re, Vásárhelyi Ferencné Sepsiszentgyörgy 908—909-re, Kádár József Dés, Csegezy Márton Bethlen, Tana Sámuel Negybecskerek 909-re, Sárdi Lőrinc Kolozsvár 908-ra, Kozma Pál Kolozs 909-re, Verncs József Torocko 907—908-ra, Kerekes István Brassó 908—909-re, Nagy Elemér Szentkereszt, Berde Károlyné Kolozsvár, Id. Dániel Gábor Budapest, Székely Sándor Kolozsvár, Kisgyörgy Imre Magyarzsákod, 909-re, ifj. Gálfalvi István Györfalva 908—909-re, Simó József Harasztkerék 903—907-re, Unitárius Egyházközség Szabéd 900-ra, Hegedüs Mihály Prázmár, Kiss Kováts István Kolozsvár, 900-ra, Derzsi Kálmán Érmihályfalva 905-906-ra, Nagy Gergely Nagykároly 908—909-re, Kováts József Kolozsvár, Létay László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár, Mórítz Márton Kolozsvár, Ifj. Bardoc Ferenc Torda 909-re. *Előfizetői díjat fizettek:* Barra Mózes Doboka 907—909-re, Boér Gergely Kolozsvár 909-re, dr. Gelei József Bánffihunyad 908-ra, Szigethi Cs. Miklós Kolozsvár, Egyed József Maroscsapó, Weress Ferenc Torda, Benedek Lajosné Nyárádszereda, Márkos Ferenc Marosvásárhely, Lörincy Dénes Szentábrahám 909-re, Somkerei Elek Szék 908-ra, Geréb Adam Diós, Sándor Jenő Bustyaháza, Sincky Géza Nagyszében, Miko Lajos Mihály Zsigmond Vae, Veér Györgyné Debreczen 909-re, Deák József Sarkad 906—907-re, Ifj. Izsáki Antalné Dés, Hermann Béla Újfazekasvassánd, Sándor M. zez Székelyudvarhely, Sikó Géza Megyes 909-re, Tellmann Géza Brassó 907-re, Vajda János Székelyudvarhely, Adorján Jenő Szeged, Ifj. Szénási Ferencné Dés, Szatmári Miklós Ujzsolna, Id. Pataki Lászlóné Magyarasáros 909-re, Pap László Tövis 906—907-re, Simó Ferenc Budapest 909-re, dr. Gelei József Zalatna 908-ra. *Alapítói díjban 100 K-t fizettek:* Ürmössy Jenő M. Palatka. *A maroskőri fiókegylet pénzrárába fizettek:*

Szabó Lajos Szabéd, Id. György Albert Iklánd, Májai Albert Ny. Remete 908-ra, Szabó Lajosné, Szabó Zsigmond, Szabó Domokos, Gál Lárolyné, Id. Gál Ferenc Szentgerice 908—909-re, Ürmössy Kálmán, Ürmössy Kálmánné 908-ra. *Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak:* Boér Gergely Kolozsvár 10 korona, Br. P. Horváth Kálmán F. Zsuk 50 korona, dr. Gelei József Bánffyhnnyad 2 korona 60 fillér, Röschner Valeria Nagybánya 2 korona, Szabó Mihály Kolozsvár 1 korona, Nagy Elemér Gurahonc 2 korona, Vásárhelyi Ferencné Sepsiszentgyörgy 2 korona, Kádár József Dés 1 korona, Gálfalvi István Harangláb 2 korona, Csiky Károly Kolozsvár 1 korona, Nagy

Elemér Szentkereszt 3 korona, If. Patak László Désfalva 10 korona, Ifj. Izsáki Antalné Dés 2 korona, Id. Dániel Gábor Budapest 8 korona, Hegedüs Mihály Prázmár 1 korona, Kiss Kováts István Kolozsvár 1 korona, Nagy Gergely 1 korona, Létay László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár 1 korona, Máté Sándor Bágyon 1 korona, Szatmári Miklós Ujzsolna 60 fillér. Mórítz Márton Kolozsvár 1 korona Csetei Imre 908—9, Csiri Károly, Kolozsvár 909. Fogadják az egylet köszönetét. — Kolozsvár, 1909. február 12-én. Csálfi Lőrinc.

Címváltozásokat sziveskedjenek egy levelező lapon bejelenteni.

IRODALOM.

Kolozsvári Glosszák, közléteszi Pálfi Márton. Az unitárius kollegium könyvtárából egy könyv szeléről nagy gonddal összezedett két magyar nyelvészotár a XVI. sz. első és utolsó feléből. A bevezetésben értékes kimutatás van a Dunántúl és Kolozsvár unitárius érintkezésére. A magyar nyelvészetet gazdagította Pálfi tanár e füzettel.

A felhők. Irta: Barabás Ábel. A Petőfi-könyvtár IV-ik kötete, szerkesztik Endrődi Sándor és dr. Ferenczi Zoltán. A felhők 66 darab kis költemény. Olyan törmelékek, a melyeket óriás sziklák közelében lehet találni. Alakjuk oly sokféle, hogy inkább alakatlanok. Színök van is, nincs is. Bizonytalanok. Ezer kiránduló fölvette, megnézte, tovább lökte. A merészembek, akik tudósoknak akartak látszani, egynémelyikre azt mondották, hogy nem sziklakő, hanem meteor, amely valamely messzi csillagból szakadt ide s utközben megpörkölődött. A szemcsék csilláraiban, ott a nem is látható összetételekben föllehet fedezni jó szemű embernek, hogy egy anyatömb szülte mind. Ilyen jó szem olyan helyen terem, a hol zord Detonata üzi játékát, a pusztitva építő östermészettel. Ahol aranyat látnak a fővényben s gazdag eret a föld mély gyomrában. Vajjon Barabás Ábel Verespatak szü-löttje, nem ott fenn a hegyek között tanulta-e meg a Felhők nyelvét, lelkét? Bizonyosra mondjuk, hogy szíven találta a nagyszerű apróságok költőjét Petőfit. Azt az érdemét, hogy a Felhőket a világirodalomban is illő magas kelyre, a legnagyobb elmék eposszai közé helyezte, méltányoljuk, de nem lepett meg oly nagyon, mert már ismertük rendkívüli nagy tájékozottságát. Immár tiszteljük a kitünő esztétikus mellett a jeles pszichológust és meglepő bölcselőt. Megvagyunk győződve, hogy akik a Felhőkről írt tanulmányt nyugodt órájukban olvassák el, még jobban fogják becsülni Petőfit, mint az előtt.

B. Gy.